

maakt er een belevnis en een bevoorrechte ontmoeting van, zonder dat hiervoor specifieke technische voorwaarden of een decor moeten worden voorzien.

Het zou te ambitieus zijn om hier te definiëren wat nu precies de kenmerken van een voorstelling zijn, maar we kunnen enkele elementen belichten: een voorstelling heeft iets van een ceremonie, met alle liturgische elementen die daaraan verbonden zijn (elke voorstelling wordt beheerst door regels en afgebakend door een duidelijk begin en einde) en iets collectiefs (elke voorstelling, van het antieke theater tot de meest hedendaagse voorstellingen, is een vorm van communie). Men kan stellen dat het hoorspel potentieel een theatergenre is: het volstaat immers om het hoorspel in een publieke context voor te stellen opdat de codes van een theatervoorstelling ook hier overvloedig gelden.

Voor *Institut de Babel*, dat voorgesteld werd in België, werd gekozen voor een radicaal andere mise-en-scène. In dit geval is het creatieproces eigenlijk in twee etappes verlopen: de compositie en de mise-en-scène. Het eerste element van deze tweede etappe was de installatie van een *acousmonium*, oftewel een orkest van luidsprekers (in dit geval zestien in totaal) die aangestuurd werden door een mengtafel zodat het stereosignaal kon circuleren tussen meerdere uitzendpunten. De luidsprekers werden helemaal rondom het publiek opgesteld. Daardoor werd het effect van een complete onderdompeling gecreëerd, in tegenstelling tot het *face to face* effect dat men verkrijgt bij een frontale uitzending zoals we die kennen bij een klasieke toneel/zaal opstelling.

Deze idee van onderdompeling was van groot belang, omdat het thema van dit hoorspel (de vreemdelingen in Brussel) in verband bracht met de stedelijke omgeving waar de wandelaar omringd wordt door geluiden en honderden signalen te verwerken krijgt. Het volstond om de toehoorder te plaatsen in de situatie van een bezoeker aan wie men de details toont van wat hem omringt. Hij moest geen genoegen nemen met het *aanwezig zijn* bij het spel, hij moest eraan *deelnemen*, al was het maar als passieve ontvanger.

Het gaat nog niet om een visuele bewerking, omdat men niets anders laat zien dan zwarte doos. Het gaat echter wel om een theatralisering. In die betekenis dat het in

de ruimte plaatsen van het hoorspel tevens een theatrale enscenering ervan betekent.

Aan de ene kant is deze situatie niet meer te vergelijken met het luisteren in een huiselijke omgeving – niemand beschikt over een installatie van zestien luidsprekers op zijn appartement... Aan de andere kant introduceert men opnieuw de notie van interpretatie in het genre van het hoorspel, auditieve kunst bij uitstek. Het werk, zelfs als het op een cd vastgelegd wordt, wordt live *afgespeeld* door degene die de cd oplegt. Hij of zij kiest daarbij een brede of smalle stereofonie, nabije of verre luidsprekers, scherpe of zware, op een lijn gezet of diagonaal enz...

Dit spel, dat meer lijkt op de leiding die gegeven wordt door een orkestmeester dan op het passieve toezicht dat uitgeoefend wordt door een filmopereur is een eerste element van een voorstelling. De kunstenaar neemt geen genoegen met een druk op de 'play'-knop, hij begeleidt de bewegingen met het geluid, versterkt ze door de mengtafel te bespelen als een muziekinstrument en geeft *hier* en *nu* een derde dimensie aan het geluid. De stemmen van toeristen op de Brusselse Grote Markt beginnen plots te zoemen in de zaal alsof men de luisteraar de indruk kan geven ondergedompeld te zijn in een massa waar iedereen zijn eigen taal praat, Nederlands, Frans, Engels, Duits, Turks, Arabisch, Indisch, Chinees,...

Voor *Institut de Babel* werd de logica achter deze mise-en-scène nog verder doorgedreven. De mengtafel, recht tegenover het publiek geplaatst, werd geïntegreerd in een speldispositief dat eveneens muziekaccessoires en -instrumenten bevatte. Voor de tafel werden voorwerpen geplaatst en getoond, waarvan men het geluid eerder had opgenomen voor het hoorspel (percussie, wekkers, keukenbenodigdheden, enzovoort). Tijdens de voorstelling verliet de performer meermaals zijn tafel (zijn muziekstandaard zou je kunnen zeggen) om live de voorwerpen te bespelen die de toehoorders reeds op cd gehoord hadden. Op dezelfde wijze werd een saxofonist uitgenodigd om tijdens verschillende stukken tussenbeide te komen en zijn klanken, opgevangen door een microfoon, werden vermengd met die van het hoorspel en verspreid over de zestien luidsprekers.